

A rap mint költészet

Az alábbiakban példák segítségével megpróbálom illusztrálni, hogy a rap akár költészetnek is tekinthető. Adam Bradley *Book of Rhymes: The poetics of Hip Hop* (Rímek könyve: A Hip Hop poétikája, 2009) c. könyve segítséget nyújthat a rap elemzésében. Bradley könyvéből kiindulva magyar és angol nyelvű példákkal szemléltetem a rap elemeit.

Az emberek a költészeletről azt feltételezik, hogy egy olyan művészet, amit csak iskolában lehet megtanulni rengeteg belefektetett idővel és kemény munkával. A rap pedig egy olyan jelenség, amit az autóban, szórakozóhelyeken hallgatunk, és ebből kiindulva sokaknak eszükbe se jut, hogy a rap is költészet lenne. A költészetet különválasztják a mindennapi élettől, de ez nem volt mindig így, mivel a költészet egykoron megjelent minden egyes eseményen, lehetett az akár esküvő, temetés, baráti, illetve családi összejövetel. Adrian Mitchell ezt a jelenséget úgy magyarázza, hogy *a legtöbb ember figyelmen kívül hagyja a költészetet, mert a költészet is figyelmen kívül hagyja a legtöbb embert*. A rap pedig pont ennek az ellentéte, mivel sose hagyja figyelmen kívül a hallgatókat, ami annak köszönhető, hogy a rap mindig körülöttünk van, bárhová megyünk. Ahhoz, hogy hallgassuk, nem szükséges külön órákat venni belőle, vagy könyvet olvasni róla, de a rap hallgatásának élvezete egy kis odafigyeléssel rendíven megnövelhető.

A rap utcai művészet, ezért mondhatjuk azt is, hogy a rapperek utcai költők, ezzel bővítve a líra több ezer évnyi történetét. A kereskedelemnek köszönhetően a rap ma már a legelterjedtebb költészet, de ez nem azt jelenti, hogy az összes rap szöveg jó költemény is egyben, de mindenesetre segítenek új szavakat, kifejezéseket hozni a saját egyéni szótárunkba a ritmusuk, a rímek és a szójátékaik segítségével. Nagyban elősegítik az ember megismerését azzal, hogy történeteket mesélnek el, mégpedig olyan történeteket, amilyeneket nem hallunk a mindennapi életben. A rap esetében a ritmust az ütem jelenti. A rapben megjelenik a dupla ritmus, mivel az ütemek, vagyis a ritmus és az MC hangjának a ritmusa kapcsolatban vannak. Így jelenik meg például a szinkópa is, ami hangsúlyeltolást jelent, vagyis a hangsúlytalan zenei ütemet összekapcsolja az őt követő hangsúlyos ütemmel, így kiesik a hangsúlytalan rész. A tapasztaltabb MC-k kiemelik a zene ritmusát a saját szövegeik ritmusával, ebből az következik, hogy a dalszövegekből könnyen kiolvasható az ütem, mivel ez benne van a leírt nyelvben is.

Az, hogy a rap egy zenei műfaj, még nem zárja ki azt, hogy költészetnek nevezzük, például az ókori görögök a lírai költeményeket „*ta mele*”-nek nevezték, ami magyar fordításban *énekelni való költeményt* jelent. A költészet nem egészen mondható beszédnek, a verbális művészet különbözik a mindennapi beszélgetéstől. A rap az imént említett tulajdonságokat mind magába foglalja, mivel a rap nem egészen dal, se nem beszéd.

Ritmus

A ritmus az egyik fő alkotóeleme a rapnek. A rap egy mintázott verbális kifejezés, a hang és az ütem szüleménye. Az ütem a legnyilvánvalóbb ritmus, amit hallunk a zenében, ami lehet dobszó, vagy akár tapsolás is az asztalon. Az MC hangjának is van ritmusa, és ez a ritmus összedolgozik az ütemmel. (A költészet születése is inkább a ritmuson alapult, mint a szavakon.) A ritmus elválasztja az MC szövegét a hétköznapi beszédétől, mivel nem számít, hogy mennyire hétköznapi is tűnik az MC szövege, a ritmus annak ellenére is költészetet csinál belőle. A dobpergés a rapnek olyan ütemszerű hangzást biztosít, ami segíti a szövegíró kreativitását. A ritmus mindig az ütem és a hang kapcsolata között van. A rapet az irodalmi költészettől a dupla ritmus különbözteti meg, mivel a rapben a ritmus kapcsolata hallható, a hagyományos versekben pedig csak elméleti. Az irodalmi költészetben az időmérték és a ritmus közti különbség az ideális és az aktuális ritmus közti különbség. A költői ritmus a beszéd kapcsolata az adott metrummal, és a ritmussal közösen alakítják ki a szavak zenéjét. A költészetben az egyetlen hallható ritmus az, ami az olvasó fejében keletkezik, vagy az, ami a szavaló hangjának van. A rap ritmus nélkül nem létezhet. A rockzene, a country, a western, a soul mind olyanok, mint a rap, kapcsolatban állnak a költészetrel a ritmuson keresztül. A ritmus a legfőbb közös pont a zene és a költészet között, de a költészetben a ritmusnak nincs harmóniája, míg a zenének van. Eltérően az irodalmi költészettől, az MC szövege nem csupán a hangjának a ritmusát tartalmazza, de a zene ritmusát is, és eltérően a dalszövegíróktól, a rap szövegei csupán ritmust tartalmaznak, harmóniát és dallamot nem, és a kritikusok gyakran vetik fel ezt, és a rapet nem sorolják be ezért a zene kategóriájába.

A rap világában, ha az MC-t elkapja a ritmus, azt a szöveget „*flow*”-nak nevezik. A flow-k az MC-k megkülönböztető jelei, amik az ütemmel vannak kapcsolatban. A ritmus szó a görög „*rheo*” szóból ered, aminek az angol fordítása a flow. A flow az, amikor a költészet és a zene a ritmus nyelvén kommunikál, ami hivatkozik a tempóra, időzítésre, valamint a prozódiai elemekre, mint például a kiejtés módra, hangmagasságra, hangszínre, valamint az intonációra. Ha gyors, vagy ha lassú is a rímelés, a tempó meghatározó eleme a rapnek. A rap szövegekben a szótagok, szünetek, kiejtés, elmésség, valamint az előadásmód és a tempó mind befolyásolja a flow-t, és ezekből következik, hogy egy flow jó, vagy rossz. Amikor az ütem és a ritmus együtt dolgozik, akkor egy olyan egységet hoznak létre, aminek a ritmusa sokkal erőteljesebb, mint a verseké. Az adott ütemekhez egy bizonyos szótagszám tartozik, ami lehet minimum, maximum és optimális, amit az MC elbír. Mivel a rap egy orális kifejezőforma, ezért fizikai korlátai is vannak, amik az emberi hanghoz kapcsolódnak. Ilyen például a lélegzetvétel és az MC képzelőereje. Magyar fordításban a flow áramlást jelent, de a magyar MC-k is előszeretettel alkalmazzák az angol formáját.

Csekkeld a flow-nkat, mic check,
Annyi rímünk van, mint postaládában a feladatlan csekk
(Hősök – Aki Velünk...)

1 Ernst PÖPPEL –
Frederick TURNER, *Az időmértékes verselés* = HORVÁTH Mária szerk., *A művészet eredete*, Typotex, Budapest, 2014, 173.

2 Brent WOOD, *A rap mint retorikai célú népköltészet*, Partitúra, 2014/2., 11–12.

A háttérzene már önmagában olyan ritmust kelt, ami az MC flow-jának egy erős töltést ad, aminek a következtében a háttérzene és a flow egy komplex egészként működik. A háttérzene nélkül nem lenne élvezhető a rap, sőt háttérzene nélkül nem is létezhet a rap, mivel ütem nélkül hétköznapi beszéddé változna. Az MC által közvetített szavakat képek formájában hozzácsatoljuk a háttérzenéhez, és ez különbözteti meg a hétköznapi beszédétől.

A valósággal az a gáz, hogy nincsen hozzá háttérzene.. Ja, kérdés, hogy átérezed-e
(Akkezdet Phiai – Mivel Játsszol)

„A ritmus hozzásegít ahhoz, hogy felelevenídjük azt a mentális állapotot, amelyikben először hallottuk, vagy olvastuk a verset, az emlékezet kapui kinyílnak, és a szavak egyből feltárulkoznak.”¹ Ez a jelenség nem csak a verseknél, de a rap világában is érvényes. „A ritmusra úgy kell tekinteni, mint egy olyan dologra, amit érzünk, mintsem hallunk. [...] Felvázolni a ritmikus kapcsolatot egy rapszám szavai és beatje között olyan, mint egy helyben állni a sürgő-forgó New York-i tömeg közepén, és számolni a mellettünk mindkét irányba elhaladó embereket.”²

Rím

Nagyon ritka az olyan rap szöveg, ami nem rímel, sőt úgy is mondhatjuk, hogy nem is igazán létezik. Azok a szövegek, amelyek folyamatosan tökéletes rímet tartalmaznak, egy idő után unalmassá válnak. A leggyakrabban előforduló rím a sorvégi rím. Azok a rímek, amelyek két soron keresztül az utolsó ütemre esnek, azzal jelezve a sor végét, rímpárt alkotnak, és az első rapszámok között ez a rímforma volt a legismertebb. A rímek nagyban befolyásolják a szöveg minőségét, a tiszta rímek kielégítik a hallgatót, de megjelennek a kancsal rímek is, amelyek kevésbé. Az MC-k is alkalmazzák a kancsal rímet, de előfordul, hogy a flow-jukban nem is észrevehető a kiejtés és a tempó végett. A 19. századtól felkapottabb lett a kancsal rím, például Emily Dickinson és Dylan Thomas is előszeretettel alkalmazta, de megjelent a magyar irodalomban is, például Kosztolányi Dezsőnél.

Itt volt tegnap **Devecseri**,
jaj de nagyon **bevacsorált**.
(Kosztolányi Dezső – Csacsi Rímek)

Megjelennek a többszótagos rímek is a szövegekben, amik összetettebbek, de van egy olyan hátránya ennek, hogy néha túl nagy figyelmet kapnak, így háttérbe szorítják az ütemet, vagy a zene más részét. A következő sorokban az előadó rímjeiben csak a magánhangzók egyeznek meg, a hat szótagos rím nem teljes rím lesz, hanem asszonánc.

Annyi **rabló van most színen,** — U | — — | — — | — U
frankó **rafkó a flow beaten,** — — | — — | — — | — U
Elveszi a rangodat a — U | U U | — U | U U
hat szótagos rímem. — — | U — | — U
(Mikee Mykanic – No Good)

A következő szövegrészletben megjelenik a hatos jambus, vagyis a jambikus trimeter, ami háromszor két jambust foglal magába, ez esetben egy spondeust is, ami egy helyettesítő versláb. Véleményem szerint már kissé erőltetett az ilyesfajta rím, ezért elveszíti a szöveg a valóság-hű stílusát. Több ehhez hasonló rímpárt nem bírna el a szöveg, mivel ezek a rímek túlságosan is mesterségesek, ezáltal kevésbé élvezhető a hallgatása. A hatos jambusok mellett akár az egyszótagos rímek is megjelenhetnek, nem alapkövetelmény az, hogy minél több legyen, sőt a több gyakran a szöveg rovására is mehet.

Néha-néha nézz a célra,lét a tét van./ — U | — U | | — U | — U | | — U | — U
Négy rakéta ég,ha fél a préda,légy span!” — U | — U | | — U | — — | | — U | — U
(Most Busters – 666)

Később nagyobb szerepet kaptak a belső rímek is, ami nagyobb teret nyújtott az MC számára, hogy kibontakozzon. Pont olyan kellemes érzés, ha egy soron belül két rímet is hallunk, mint mikor csak egyet két sorban. A régebbi rap szövegekben csak a sorvégi rímek voltak megtalálhatók, így lehet megkülönböztetni a kortárs raptól, amiben nagy szerepet kapnak a belső rímek.

Az alja, a **teteje**, a felszín, a **veleje**,
a vége, az **eleje**, saját árnyában ragyog.
(SÉF – Budapest)

Szójáték

A rap szó jelentése rendkívül összetett, mivel magába foglalja a ritmust, a rímeket, a képzelőerőt, valamint a hangot is, együtt megalkotva a rap kifejezést. A rap mára már eljutott arra a szintre, amikor a szavak már túlmennek a jelentésükön, és rejtett tartalommal bírnak. A szójáték segítségével összetettebb szövegek készülnek, színesebbé varázsolja a szöveg értelmét, valamint eltörlí a korlátokat a nyelvben. A szójáték forradalmian hat a nyelvre, kihozza belőle a legtöbbet a legkülönlegesebb módon. A szójátékhoz tartoznak azok a költői képek, amelyek a rap legváltozatosabb részét alkotják, mint például a megszemélyesítés, hasonlat, metafora, allegória, továbbá a szinesztézia, metonímia, szinekdoché, szimbólum és költői jelző is.

Megszemélyesítés – Egy élettelen tárgyat ruház fel olyan tulajdonságokkal, mint egy élő személyt. Ebben a példában az utcakő rendelkezik ilyen tulajdonsággal, ami az izzadásban nyilvánul meg, ezen kívül pedig a „ránt fel a lámpafény” is annak tekinthető.

Izzad az utcakő és ránt fel a lámpafény,
A zakóban bagó. Karma kóma költemény
(SÉF – Budapest)

Hasonlat – A hasonlat két dolgot hasonlít össze a *mint* kötőszóval. A hasonlat rendkívül gyakori a dalszövegekben, illetve az irodalomban is.

Ha kimondod, hogy Káva **egyből beugrok mint Jimmy,**
A legtöbb zenénk csini avagy **szellemes mint Jinny!**
(Furakor km. Káva – Civil A Pályán)

Metafora – Egyik dolgot hasonlítja a másikhoz valamilyen közös tulajdonság alapján, összekapcsolja a két kifejezést. A hasonlattal ellentétben a metafora nem használ kötőszót. A következő példában az életünket hasonlítja az előadó a mérleghintához, miszerint hétköznap lent, hétvégén pedig fent van.

Lent vagyok hétköznap, de fent vagyok a hétvégén
Az életünk egy mérleghinta, ott ülünk a két végén
(DSP – Egyszer Fent, Egyszer Lent)

Allegória – Az allegória nem konkrét, hanem elvont fogalmakat személyesít meg. Példaként felhozom a következő sorokat, ahol a másnap szó jelenik meg, mint egy elvont fogalom, ami a szemeket pirosra főzi.

Szemeim pirosra főzte a másnap, / de kikönyökölnék belőle a vágyak.
(ATF – BB)

Költői jelző – Egy olyan képszerű, kiemelkedő jelző, ami színt visz a szövegbe. Gyakori a jelzők használata a szövegekben, ami leggyakrabban melléknévi jelzőként jelenik meg.

Mifelénk csak észbontás megy, / Nyolc sorod van az **félnótás** rap.
(Slow Village – Újmappa)

Szinesztézia – Az érzéktérületek összemosódását jelenti, mint például a hallást, látást, szaglást, vagy mondjuk a feketét és a rózsaszínt.

Rózsaszíneknek látni mindent **ami fekete.**
(Steve Antal – Bajnok)

Metonímia – A metonímia jelentése névcseré, ami lehet például anyagbéli névcseré is. A következő példában a szót jelenti az, amit a száj elrejt.

Látom a szemedben, azt amit a **szád elrejt.**
(Akkezdet Phiai – Mivel Játszol)

Szinekdoché – Azt nevezzük szinekdochénak, ha a rész megnevezése áll az egész helyett, vagy fordítva. A példában az én jelenti az egész magyarságot, ami nem csak a határon belül létezik.

Annyira magyar vagyok, hogy az minden határon túl van.
(TRANZKAPHKA – Paradigma)

Szimbólum – A szimbólum egy olyan szókép, melynek egyik része képi, a másik pedig elvont jelleggel bír. A „Messiás” szó szimbólum, ami a megváltóra utal.

Legyél Kanye, csak te lehetsz saját magad **Messiása.**
(TRANZKAPHKA – Szupercella)

A rap szövegek komplexitása abban is megmutatkozik, hogy megjelenik bennük az intermedialitás. A rap zenét gyakran nem elég csupán hallgatni, mivel több rejtett tartalmat, szójátékot tartalmazhat, amit hallás alapján nem egyszerű észrevenni, ezért előnyös, ha a szöveget nem csak halljuk, hanem látjuk is. A következő példában a *BIBLIA*, *KORAN* és a *TÓRA* szavak olvashatók ki a sorok között a szavak kezdőbetűiből.

Anagram-mozaik-kódban lapozom a Bibliát
Betűit **I**smerve **B**elülről **L**áthatod **I**sten **A**rcát
Kinyitva **O**lvashatod **R**ögtön **A**llah **N**evét,
Tézisek, **Ó**dák, **R**egék **A**lkojtják a Tórá
(Akkezdet Phiai – Egy ház)

A rapet azonban nem a költői képek fogják költészetté tenni, hanem a szavak, valamint a dupla ritmus. A költőség abban nyilvánul meg, hogy a szavakhoz nem csupán egy jelentést kapcsolunk, hanem a nyelv magára vonja a figyelmet. Tétélezzük fel, hogy meghallunk egy rap számot, mégpedig egy általunk ismeretlen nyelven. Mégis halljuk a rímeteket és a ritmust, annak ellenére is, hogy nem értjük a szöveg jelentését. A dupla ritmus a nyelv segítségével költészetet alkot, a szavak jelentése pedig a szöveg minőségét változtatja.

Stílus

A stílus tartalmazza az előadó karakterisztikus jegyeit, ezek közül a legjelentősebb a hang, az egyedi hangszín, a kifejezés, a formális elemek, mint például a flow, ami megkülönbözteti az MC-k előadását a többitől, a tartalom, a szövegek témája, valamint tartalmazza az MC-k saját egyéniségét, kapcsolatát bizonyos helyekhez, időpontokhoz, emberekhez. Úgy beszélnek az MC-k a stílusról, mint egy olyan dolgról, ami egy lecserélhető, átalakítható jelenség, annak érdekében, hogy megmutassák a költői találékony-ságukat. Amíg a rockzenészek egy koncertet azzal kezdenek, hogy megmondják, hogy mi honnan jöttünk (pl.: „Helló, Komárom!”), addig a rap előadók azt mondják meg, hogy ők honnan jöttek, ami nem egy geográfiai meghatározás, hanem a stílusnak az egyik eleme. Gyakran hangoztatják a magyar MC-k a szövegeikben azt, hogy ők honnan származnak, hol nőttek fel, és nem feltétlenül szép, kedves szavakkal illetik a szülőhazájukat.

tesó, Tatabánya, otthona a nyomornak
nem való az ínycsekeknek csak az edzett gyomornak
(Siska Finuccsi – Jön a TRÉ!)

Számtalan vita alakult ki a rap rajongók között a stílussal kapcsolatban. Ilyen például a mainstream és az underground, az amerikai keleti és nyugati part közti vita. Nincs olyan stílus, ami teljesen eredeti. Az előadók egy skálán mozognak a karrierjük során, ami az eredeti és a másolat között mozog. A fiatalabb előadók között gyakran megjelenik az imitáció, mivel még nem találták meg a saját hangzásukat, stílusukat, és próbálják leutánozni az aktuálisan híres előadó stílusjegyeit. A stílus gyakran kezdődik úgy, mint a feltékenység egy formája. Ha valaki olyat csinál, ami neked tetszik, akkor azt megpróbálsz leutánozni egészen addig, amíg nem mondhatod ezt a saját stílusodnak, ezért a stílust akár egy ötvözetnek is lehet nevezni.

3 Fordítás tőlem
(UL).

Történetmondás

4 Fordítás tőlem
(UL).

A történetmondás különbözteti meg a rapzenét a többi zenei stílustól. Nagyon kevés olyan rap szöveg van, ami nem egy rímekbe szedett történetet mesél el, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a többi zenei stílusban nem hallhatók történetek. A kritikusok gyakran támadják a rapet a szókimondó történetek végett, az erőszak, nőgyűlölet és a haszonszerzés témái miatt. Mint a legtöbb történetben, a rap történetek is egy alternatív valóságot alkalmaznak, ami a hallgatót is kiszabadítja a mindennapjaiból, elszakítja a valóságtól a rím és a ritmus együttese. A történetek hétköznapi stílusban íródnak, de tartalmazhatnak új narratív formákat is.

Az előadónak az a célja, hogy egy történetet adjon elő egy újfajta stílussal. A narráció általában tartalmazza a karaktereket és a körülményt, azon belül pedig a konfliktust, tetőpontot és a megoldást is, amit rímekben adnak elő mindössze 4 percben. Sokan úgy gondolják, hogy az elbeszélő megegyezik az MC-vel, a saját valós, megtörtént történeteiket meséli el, de ez nem feltétlenül igaz. Egy számban az MC egyszerre több karakternek is adhat hangot, úgy, mint a költészetben is, az elbeszélő lehet egy teljesen más személy is. A rapet úgy lehet csak igazán költészetként felfogni, ha úgy gondolunk rá, mint a valóság és a képzelet együttesére, elbeszélésre és drámára egy történetben.

Az elbeszélő nem feltétlenül egyezik meg az MC-vel, mivel az MC-k gyakran használnak különböző narrációkat. Eminem egyik szövegében a karakterek tudatai is megszólalnak. Először bemutatja a narrátor a karaktereket, hány évesek, mit terveznek, majd a továbbiakban a tudat kapja a főszerepet.

Now before you walk in the door of this liquor store
and try to get money out the drawer
You better think of the consequence
(Eminem feat. Dr. Dre – Guilty Conscience)
(Mielőtt belépsz az ajtón az italboltba
És pénzt próbálsz kiszedni a kasszából
Jobb lenne, ha gondolnál a következményre³

A narráció formáját tekintve a rap lehet akár drámai monológ is, ahol a költő egy másik karakteren, perszónán keresztül beszél. Ilyen lehet például Eminem alteregója, *Slim Shady* is, és Eminem úgy adja elő a számait, mintha azt nem ő, hanem Shady mondaná.

Cause I'm Slim Shady, yes I'm the real Shady
All you other Slim Shadys are just imitating
(Eminem – The Real Slim Shady)
Mert én vagyok Slim Shady, igen, az igazi Shady
Az összes többi Slim Shady csak utánzás⁴

Néha az előadók is belemerülnek a saját fikciójukba. Tupac Shakur, aki egy bűnözőként is ismert előadó, mikor középiskolába járt, nem volt

büntetett előéletű, de miután létrehozta a *Thug Life* (Kemény Élet) perszónát, onnantól kezdve az emberek ezt látták valóságnak.

Megmérettetés

A megmérettetés, avagy a rap párbaj két személy között zajlik, akiket a közönség körbevesz. Az egyik MC elkezd előadni a szövegét, amiben sértések találhatóak egy kis szójátkkal keverve, amit improvizál. Az improvizált rapet *freestyle*-nak nevezik, majd a második személy ezekre a sorokra reagál, és ezt felül kell múlnia, mégpedig frappánssabb, élesebb szöveggel. Ez így megy több körön keresztül, amíg a közönség ki nem választja a nyertest éljenzéssel, vagy a vesztest gúnyolással. Egy ilyen harc nem csupán két személy között zajlik, de az MC és a nyelv között is, mivel uralnia kell a nyelvet az egész harc alatt. Ha ez nem sikerül, akkor megszületett a vesztes. A hip-hop világában sokan úgy gondolják, hogy a freestyle elengedhetetlen része az MC-k tevékenységének, a többiek pedig úgy vélekednek róla, hogy a freestyle egy teljesen más képesség, nem mindenki lehet egyaránt jó mind a kettőben egyszerre.

Horrorcore rap

A horrorcore rap a 80-as évek végén alakult ki. A horrorcore a gangsta és a hardcore rap együttese, amit a nyers, kemény, provokatív szövegstílus jellemez. Témája megegyezik a horrorfilmek témáival, mégpedig a halállal, gyilkossággal, öngyilkossággal, nekrofiliaival, drogfüggőséggel. Az előadók és a hallgatók között is sokan vannak, akik elzárkóznak emberileg ezektől a témáktól, csupán horror rajongók, de olyanok is vannak, akik a horrorcore hatására gyilkossá váltak. Az alapzene megegyezik a horrorfilmekben is hallható, hátborzongató hangzással, ami dobszóra van cserélve.

A magyar rap előadók között is vannak olyanok, akik kimondottan horrorcore stílusban zenélnek, de olyanok is, akik csupán egy-egy szám erejéig kipróbálták magukat ebben a stílusban. Sokan a gangsta rapre is azt mondják, hogy segíti a kriminalizálódást, de a horrorcore sokkal durvább témákról szól, ami sokaknak már nem fér bele a zenei ízlésébe. A Killakikitt formáció horrorcore-nak mondható, bár ők ezt így konkrétan nem is mondják ki.

Egy nap megüzentem hogy bennetek megszállnék
Most már tudod hogy a szellemtábla az nem játék”
(Killakikitt – Szellemjárás)

Gangsta rap

A 80-as évek második felében egyszerre több szálon futott a rap. Voltak, akik a hardcore rap világát kedvelték, voltak, akik vidámabb, bulizósabb rapszámokat hallgattak, de megjelent a gangsta rap is, ami elég rövid idő alatt egyeduralkodóvá vált. A 80-as évek vége felé egyre gyakrabban jelentek meg az agresszívabb szövegek, majd mikor a rap eljutott a nyugati partra, azon belül Los Angelesbe, ott teljes mértékben kibontakozhatott a rap ezen ága. Amíg a keleti parton levő gettó otthonát Bronx adta, a nyugati gettónak a Los Angeles-i South Central, vagyis Compton nevezhető. A gangsta rap a hardcore-ból fejlődött ki, legfőbb ismertetőjegyei a szókimondóság, bűnözés, agresszivitás, drogok, me-

lyek gyakran teljes mértékben pontosan ábrázolják a valóságot, de némelyik szöveg egyszerűen csak fikciónak számít. A gangsta rap által lett a rap a legsikeresebb zenei műfaj a zeneiparban. Azért is volt ennyire közkedvelt ez az új ág, mivel a legtöbb előadó mindennapja elég zűrös volt, megszokott volt a börtönbüntetés, a fegyverbirtoklás is, de a gyilkosságot se kerülték el. Ezáltal az előadók történetei érdekesnek minősültek, mivel nem sokat hallott egy hétközpapi ember a börtönben levő életről, ez teljesen újdonságnak minősült, még akkor is, ha fiktív elemeket is tartalmaztak.

A gangsta rap provokatív szövegekkel rendelkezik, egyetlen megoldásnak az erőszakot tekintik, ezt alkalmazva a konfliktusok kezelésére. Nagy hatással volt ez a stílus Magyarországon is. A nyelvre, illetve a szövegekre a hengegés és a becsmélés a jellemző, ebből következik a represszió, vagyis a velük szemben álló csoport lejáratása. A gangsta rapen belül nincs köztes csoport, csupán győztesek és vesztesek vannak. Nagy jelentősége van annak, hogy az előadó mennyire hiteles, valamint annak, hogy hogyan bánik a szavakkal és a rímekkel, ezekkel az eszközökkel nyerhető el a közönség tekintélye is.

Megjelent az *N.W.A.* nevű formáció is a nyugati parton a 80-as évek végén, akik nagyban befolyásolták a gangsta rap világhírűvé tételét. A formáció tagjai hiteles személyek voltak a bűnözés világában, ezért a hangzás is hiteles volt. Nem csak a hallgatók, hanem az FBI figyelmét is felkeltették a szövegeikkel, mégpedig a „*Fuck the Police*” című számmal.

Etnicitás

Ebben a fejezetben a *Fekete Vonat* nevezetű magyarországi rapformációval és dalszövegeikkel fogom szemléltetni az etnicitást a rapzenében. A *Fekete Vonat* a budapesti VIII. kerületből származik, ami egy etnicizált területként jelenik meg. Az első lemez a „*roma és egy gádzsókép*” megjelenítéséről szól, valamint tartalmazza a két csoport közti eltéréseket. A *gádzsó* szót a nem roma személyre használják. A második lemezen kevesebb számban jelenik meg az előző lemezen felvetett téma, ehelyett megjelennek a nem etnicizált szövegek és a szerelmes dalok is.

A *Fekete Vonat* formáció neve egyértelműen a fekete csoportra utal, valamint a fekete vonat intézményre, ami szállította a fekete munkaerőt a fővárosba, akik iskolázatlan emberek voltak, ez szimbolizálja a szegénységet is.

Még nem tudom meddig mehetek
de elakarom érni a csillagos eget
És nem hátra hanem előre megyek
mert a fekete vonatra váltottam jegyet.
(*Fekete Vonat* – A város másik oldalán)

A szöveg alapján a fekete emberek büszkék arra, hogy feketék, ambícióval rendelkeznek, csupán előre szeretnének haladni az életben, ameddig csak tudnak, valamint abból, hogy hátrányos helyzetből indulnak, előnyt is kovácsolnak. Megjelenik a kitörni akarás a szövegekben, hogy annak ellenére, hogy ők egy etnicizált csoport, az emberek gyakran kiközösítik őket, ők mégis bizonyítani akarnak, többet szeretnének az élettől, nem szeretnének diszkrimináltak lenni.

Hogy mit ér a vér, Mr. Fehér, elmondom most azért, hogy valamit tegyél...
(*Fekete Vonat* – Forró a vérem)

A Mr. Fehér megnevezést gúnyosan használják, ezzel utalva arra, hogy a fekete embereknél többnek képzelik magukat a fehérek. A valóság pedig az, hogy a fekete emberek is pont ugyanolyan emberek, mint a fehérek, és nincs okuk lenézni őket.

5 Fordítás tölem
(UL).

Kriminalizálódás

A gangsta rap által megjelent egyik jelenség a kriminalizálódás, miszerint a szövegek alapján a környéken élő fiatalok számára nincs lehetséges kiút ebből a környezetből, és buzdításként értelmezik az elhangzott erőszakos szavakat. Megjelenik a kábítószerprobléma, a prostitúció is.

Már Ganxsta Zolee és Dopeman idejében is megfigyelhető volt, hogy ez a kerület a magyar gettónak megfelelő. Zolee és Dopeman szövegeiben is megtalálható a gangsta rap főhőse, aki a hip-hop szerint a nyertesként megjelölt személy a konfliktusokban. Ez a személy az illegális világában egy kiemelkedő személy.

Szaszáéknál király, ital, üzlet, lecsúszik egy pár üveg pia,
tele a pipa, beüt a téma, gyerünk a VIII-ba
(Ganxsta Zolee és a Kartel – Keleti oldal, nyugati oldal)

A fiatalok gyakran úgy értelmezik a szövegeket, mint lázadást szító szövegek, de előfordulhat, hogy rossz útra térnek ennek hatására. Véleményem szerint vannak, akik sokkal drasztikusabban értelmeznek bizonyos szövegeket, és ezek alapján válnak erőszakosabbá, ebben a folyamatban pedig nem kimondottan a szöveg a hibás, sok más tényező is közrejátszik.

Megiszom a piát / Felhúszom a puskát
(Dopeman – Mr. Dopeman, Mr. Dopeman)

Ice Cube, az N.W.A. formáció egykori tagja a *Gangsta Rap Made Me Do It* című számának szövegében ironikusan ír a gangsta rap rossz hatásáról, mivel az emberek gyakran gondolják azt, hogy az agresszivitás a zene hatására jön létre, holott már azelőtt is jelen volt. A szövegben minden rossz tettet azzal magyaráz, hogy a gangsta rap hatására tette. A szöveg elsősorban a Los Angeles-i Comptonra irányult, mivel ez a környék a gangsta rap szülőhelye, és a kriminalizálódás nagymértékben megtalálható itt, amit sokan a gangsta rap számlájára írnak.

I can act like an animal ain't nothin' to it gangsta rap made me do it
(Ice Cube – Gangsta Rap Made Me Do It)

(Viselkedhetek egy állatként is mindegy kényszerített a gangsta rap)⁵

Sztereotípiá

A Fekete Vonat szövegeinek alapjául az elterjedt sztereotípiá szolgál, ami alapján az emberek képesek egy szerintük biztosként ismert információ szerint megjeleníteni más embereket vagy tárgyakat. Az általuk megjelenített sztereotípiá szerint a magyarországi nem roma emberek a romákat egy bizonyos csoportba sorolják. Ennek következményeként a személyt egy sztereotipizált csoporthoz kapcsolják, ezáltal megszűnik az individu-um. A romákat a sztereotípiá egy erőszakos csoportnak írja le, kapzsi-ként jellemzi őket. A szövegeikben észrevehető, hogy egy kisebbségként tekintik őket az emberek. Példaként felhozom a következő sorokat:

Miért kerül el a fény / Miért nem süt rám mondd miért
Miért kerülnek az emberek / Gúnyos szemek tekintete
Barna bőröm ez én vagyok / Megváltozni nem fogok
(Fekete Vonat – Mondd miért)

A Fekete Vonat a hip-hop elemeit használja a zenéiben, az amerikai feketék által közve-
tített zenei stílust, arra fókuszálva, hogy a fehérek elleni agresszív magatartás oka az
egyenlőtlenség.

A tömegmédiá hatása

Magyarországon 2007 júniusában Petőfi Rádiót átnevezték MR2-Petőfi-re. A rádió új
műsorokat indított, új stílust vett fel, és eljuttatta a kortárs magyar könnyűzenét a hallga-
tókhoz, amiket eddig az underground csoportba soroltunk, kis közönséggel bírtak, vala-
mint bizonyos szubkultúrákra tagolódtak. Közkedvelt lett az értelmiségi csoportok között
is, és ebből adódóan az MR2-Petőfi hallgatói mást értettek a könnyűzene alatt, mint azok,
akik a tömegmédiát hallgatták, mivel ott a könnyűzene alatt a popzenét értették, minden
mást pedig alternatívnak neveztek, pedig a pop ennél sokkal szélesebb fogalommal bír.

A tömegmédiá hatása olyan módon jelenik meg a hip-hop világában, hogy létreho-
zott egy stílust annak érdekében, hogy eladhatóvá váljon, ami csak nagyon kis mérték-
ben kötődik a raphez, és lassan már semmi köze sincs a New-York-i elődjéhez, mégis
rapnek nevezik. Ezt inkább a pop kategóriába lehetne sorolni, hiszen ennek hatására az
emberek torz képet kapnak a rap fogalmáról. De nem csak káros, hanem pozitív hatása
is volt a tömegmédiának, mivel a segítsége nélkül nem lett volna a rap világhírű zenei
műfaj.

A nem mainstream rap előadók nem törekednek arra, hogy a zenéjüket eljuttassák az
összes háztartásba, csak egy bizonyos csoportnak szólnak, még akkor is, ha nem ők jelen-
tik a többséget.

Le se szarom, hogy nem érti, aki nem hip-hop
(Akkezdet Phiai – Miért Most?)